

CEFALEEA ÎN PRACTICA PEDIATRICĂ

Teză de doctorat efectuată de doctoranda Liana Tauberg

Lucrarea abordează o temă de mare importanță în practica pediatrică, din nefericire mai puțin studiată în literatura pediatrică românească.

Lucrarea cuprinde două părți: partea generală și partea specială (studiul personal).

În *partea generală* autoarea sistematizează în capitolele I și II datele din literatură privind clasificările cefaleei, dezvoltând datele privind aspectele clinice, genetice și fiziopatologice ale cefaleelor primare: migrena, cefaleea de tensiune, cefaleea cronică zilnică recent instalată (*de novo*), cefaleea „în ciorchine“ (*cluster*) și o serie de alte cefalei cronice primare rare (hemicrania paroxistică cronică, hemicrania continuă, cefaleea hipnică).

În continuare, în capitolul III, se abordează cefaleea posttraumatică (produsă de traumatisme craniene moderate sau grave), cefaleea cronică post-traumatică, cefaleea acută și cronică cauzate de leziuni prin „tracțiunea gâtului“, cefaleea cauzată de hematoamele intracraniene post-traumatice.

Capitolul IV abordează demersul diagnostic la copilul cu cefalee; capitolul V prezintă principalele investigații imagistice efectuate la copiii cu cefalee, iar capitolul VI dezvoltă tratamentul principalelor tipuri de cefalee cronică primară (cefaleea de tensiune, migrena – profilaxia factorilor „*trigger*“, tratamentul episodului migrenos, profilaxia medicamentoasă). Un spațiu important este acordat în capitolul VI principalelor medicamente utilizate în tratamentul cefaleei [analgzicele-antiinflamatoare nesteroidiene; analgezicele opioide-narcotice; alcaloizii ergotamini; triptanii (sumatriptanul, almotriptanul, eletriptanul, frovatriptanul...), alte medicamente (barbiturice, neuroleptice, vasodilatatoare)]; în continuare sunt expuse principiile tratamentului profilactic al migrenelor, cu prezentarea principalelor clase de medicamente folosite în profilaxia cronică [blocantele adrenergice, blocanții canalelor de calciu, antidepresivele triciclice și tetraciclice, IMAO etc, antiserozinele, unele anticonvulsivante (acidul valproic și derivații săi, topiramatul, fenitoina, carbamazepina, lamotrinul, gabapentinul)], adjuvante în profilaxia și terapia cefaleei – sărurile de calciu și magneziu, vitamina D2, coenzima Q10, melatonina, vitamina B2, o serie de suplimente nutritive (5-hidroxitriptofanul, glucozamina,

5-adenozil-L-metionină), precum și o serie de plante medicinale utilizate în terapia și prevenirea cefaleei. În finalul capitolului VI, ce se referă la tratamentul și prevenirea cefaleei, sunt prezentate metodele non-farmacologice utilizate: *terapia cognitivă* cu educarea pacienților și familiilor acestora în privința circumstanțelor ce pot declanșa sau agrava cefalee; *măsurile dietetice, modificarea stilului de viață, somnul, exercițiile fizice, terapia comportamentală*, cu însușirea unor tehnici de relaxare, *biofeedback-ul*; diverse terapii aplicate individual sau în grup; *terapia fizică* (stimularea termică, modularea vizuală, stimularea nervoasă transcutanată, tehnicile de acupunctură și presopunctură, masajul, ș.a.).

Partea a II-a a lucrării este consacrată studiului personal. Plecând de la constatarea că din 3450 de pacienți-copii, internați, pe toată perioada anului 2004 – în secția de pediatrie a Spitalului Clinic Elias – a găsit 45 de cazuri de cefalee primară, număr foarte mic în raport cu cazurile de cefalee întâlnite în diverse afecțiuni ale copilului, autoarea a efectuat un studiu a 433 de copii, cu vârsta de peste 14 ani; studiul a fost efectuat prin răspunsul copiilor consultați la un chestionar prezentat în lucrare (desfășurat pe 23 de pagini), având ca obiectiv să stabilească numărul de copii care acuzau cefalee, fie primară, fie secundară. Studiul a identificat 67 de copii cu cefalee recurentă sau cronică, respectiv 56 de cazuri (86,3%) cu cefalee primară (21 de copii cu migrenă, 33 copii cu cefalee de tensiune, 2 cazuri cu alte tipuri de cefalee primară) și 11 cazuri (16,4%) cu cefalee secundară [2 cazuri cu cefalee post-traumatică cronică, 5 cazuri cu cefalee secundară unor vicii de refracție oculară, 2 cazuri cu hipocalcemie, 1 caz cu anemie hipocromă (carențială și pierdere de sânge – la fete cu ocazia menstruelor), 1 caz de cefalee de sevraj (fetiță dependentă de Coca-Cola)].

Studiul a evidențiat faptul că numărul copiilor cu cefalee primară depistați prin chestionarul efectuat l-a depășit pe al celor diagnosticați într-un an din cei 3450 pacienți ai secției de pediatrie internați în cursul anului 2004.

Autoarea conchide că dacă anamneza copiilor dintr-o secție sau cabinet de consultații pediatriche nu este efectuată cu deosebită acuratețe, o serie de cazuri de copii rămân nediagnosticați ca prezentând cefalee.

Partea personală a lucrării constituie prin studiul efectuat pe o cazuistică urmărită într-o secție de pediatrie generală partea cea mai importantă, în care autoarea aduce date interesante în cunoașterea mai bună a incidenței cefaleei la copil, a stabilirii corecte a tipului de cefalee (primară sau secundară), a încadrării în clasificarea internațională a acestei entități, a instituirii atitudinii terapeutice și a măsurilor de profilaxie adecvate.

Studiul retrospectiv efectuat de autoare pe perioada unui an calendaristic a evidențiat că aproximativ 1/5 dintre copiii internați au în cadrul tabloului clinic cefalee, singură sau asociată cu alte semne și simptome. Se remarcă că cele mai multe cazuri sunt reprezentate de cefaleea secundară, numărul celor cu cefalee primară fiind surprinzător de redus.

Studiul retrospectiv a permis evidențierea asocierii între cefalee și unele infecții latente, în special streptococice. S-a demonstrat, de asemenea, asocierea cefaleei cu patologia gastrică determinată de *Helicobacter pylori*, prezența unor cazuri de cefalee în cadrul unor reacții secundare la administrarea intravenoasă a unor medicamente.

Studiul prospectiv a relevat aspecte privind prezența cefaleei asociată consumului de către copii a unor cantități mari de alimente și lichide ce conțin cofeină, dar și fenomene nedorite privind automedicația și polipragmazia la copiii cu cefalee cronică.

Utilizarea excesivă a calculatorului de către copii, de la vârste din ce în ce mai mici, constituie, de asemenea, un factor important, de declanșare și întreținere a cefaleei de tensiune. Lipsa activității fizice, a interacțiunilor firești între copii și membrii familiei sau cu

alți copii, obiceiurile alimentare nocive pentru sănătate (alimentație săracă în lactate, fructe și legume, utilizarea în exces a alimentelor de tipul *fastfood*) constituie alte cauze de întreținere a cefaleei.

Lucrarea în ansamblu constituie o contribuție valoroasă la abordarea unei teme de mare importanță prin o frecvență relativ crescută la copil.

Iconografia bogată (57 de figuri, foarte multe color, numeroase grafice și tabele), completează și mai elocvent datele teoretice și studiul personal.

Bibliografia cu 360 de referințe, prezintă informații *up-to-date* (cu referințe și din ultimul an – 2006). Se remarcă, de asemenea, stilul concis, cursiv, ce permite parcurgerea ușoară a textului.

Lucrarea are la bază un studiu clinico-paraclinic și epidemiologic efectuat cu tehnici și metode moderne de cercetare (imagistică cerebrală, CT-scan, MRI).

Interpretarea datelor este judicioasă și fundamentată atât pe rezultatele cercetării personale cât și pe datele din literatura de specialitate.

Lucrarea prezintă un echilibru între părțile componente, fiind prezentată clar, în termeni științifici.

În ansamblu, teza de doctorat a Dnei Dr. Liana Tauberg constituie o veritabilă monografie, dublată de o importantă contribuție originală, rezultat al experienței de ținută a unei foarte bune cliniciene.

Trebuie remarcat, de asemenea, și volumul mare de muncă depus de autoare la efectuarea acestei remarcabile lucrări, precum și tehnoredactarea cu o prezentare grafică excelentă.

Autoarea aduce o contribuție personală valoroasă în problema cercetată, prezentând o lucrare *up-to-date*.

Prof. Dr. Valeriu Popescu